

DOKTORANTŪROS STUDIJŲ DALYKO SANDAS

Dalyko pavadinimas	Mokslo kryptis (šaka) kodas	Fakultetas/institutas	Katedra
Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės parlamentarizmo raida XVI–XVIII a.	Istorija ir archeologija H 005	Lietuvos istorijos institutas	
Studijų būdas	Kreditų skaičius ECTS	Studijų būdas	Kreditų skaičius
paskaitos		konsultacijos	1
individualus	4,5	seminarai	2

Viso: 7,5 kreditai

Dalyko anotacija
Pagrindinis šio sando orientyras – Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės parlamentarizmo sistemos raida Lenkijos ir Lietuvos Respublikos kontekste. Lietuva nuo visuotinio luominio atstovavimo pradžios XVI a. iki valstybės sunaikinimo išlaikė savitą parlamentarizmo sistemą bendroje Lenkijos ir Lietuvos valstybėje. Šis sandas kviečia giliau pažvelgti į įvairias šios sistemos tyrimų problemas: Lietuvos parlamentarizmo pradžios klausimas, institucionalistų ir korporatyvistų koncepcijų panašumai bei skirtumai, Lietuvos parlamentarizmo sistemos bruožai po Liublino unijos, veiklos mechanizmai, atskiri seimai Gardine, Lietuvos provincijų sesijos, Lietuvos konvokacijos, nepriklausomi Lietuvos bajorijos suvažiavimai, konfederacijų funkcionavimo mechanizmas ir jų legitimumo problema, bajoriškojo parlamentarizmo transformacijos, teigiami ir neigiami <i>liberum veto</i> aspektai bei šio fenomeno išsilaikymo priežastys. Visas šias problemas galima nagrinėti atskirai <i>per se</i> arba bendrame visos valstybės parlamentinio gyvenimo kontekste. Nors dažnai istoriografija koncentruojasi į vadinamąsias „Lietuvos savarankiškumo“ apraiškas, dažnai jos nėra tinkamai įvertinamos lyginamajame kontekste su Lenkijos valstybe, kurioje taip pat galima pastebėti partikuliarinio parlamentarizmo požymių atskiruose regionuose (Mazovija, Karališkoji Prūsija, Didžioji Lenkija, Mažoji Lenkija). Sandas taip pat apima parlamentarizmo sampratą bei tyrimų tendencijas šiuolaikinėje ir tradicinėje historiografijoje (Krokuvos, Varšuvos, Kauno mokyklos) ir parlamentinių sistemų tipologiniai modelius, Lietuvos parlamentarizmo istorijos šaltiniotyres problemas, parlamentinių institucijų dokumentų publikavimo patirtis. Į parlamentarizmo raidą doktorantai gali žvelgti ir per parlamentarizmo istorijos šaltinių prizmę (Lietuvos statutai, Lenkijos ir Lietuvos seimo konstitucijos, dienoraščiai, seimelių instrukcijos ir pan.).
Pagrindinė literatūra
<i>Akta sejmiku kowieńskiego z lat 1733–1795</i>, wydała M. Jusupović, Warszawa, 2019. <i>Akta zjazdów stanów Wielkiego Księstwa Litewskiego</i>, opracował H. Lulewicz, Warszawa: Wydawnictwo Neriton, Instytut Historii PAN, 2006, t. I, 2009, t. II. Bairauskaitė T. <i>Lietuvos bajorų savivalda XIX a. pirmojoje pusėje</i>, Vilnius, 2003. Butterwick R. <i>The Polish-Lithuanian Commonwealth, 1733–1795. Light and Flame</i>, New Haven and London, 2020. Jurgaitis R. <i>Nuo bajoriškosios savivaldos iki parlamentarizmo: Vilniaus seimelio veikla 1717–1795 m.: monografija</i>, Vilnius, 2016. Konieczna D. <i>Ustrój i funkcjonowanie sejmiku brzeskolitewskiego w latach 1565–1763</i>, Warszawa, 2013; Korczak L. <i>Litewska rada wielkksiążęca w XV wieku</i>, Kraków, 1998.

- Kriegseisen W. *Sejmiki Rzeczypospolitej szlacheckiej w XVII i XVIII wieku*, Warszawa, 1991
- Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės seimelių instrukcijos (1788–1790), parengė R. Jurgaitis, A. Stankevič, A. Verbickienė, Vilnius, 2015 (Fontes historiae parlamentorum Lituanicorum, t. I).
- Lulewicz H. Gvievów o unię ciąg dalszy. Stosunki polsko–litewskie w latach 1569–1588, Warszawa, 2002.
- Parlamentarizmo genėzė Europoje ir Lietuvos atvejis: tarptautinės mokslinės konferencijos medžiaga, sudarytojai A. Lukošaitis, M. Urbonaitė, R. Budnikaitė. Vilnius, 2008.
- Rachuba A. *Wielkie Księstwo Litewskie w systemie parlamentarnym Rzeczypospolitej w latach 1569–1763*. Warszawa, 2002.
- Sliesoriūnas G. *Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė vidaus karo išvakarėse: didikų grupuočių kova 1690–1697 metais*, Vilnius, 2000.
- Stroynowski A. *Obrady sejmų grodzieńskiego 1784 roku. Studium z dziejów kultury parlamentarnej*, Częstochowa, 2020.
- Stroynowski A. *Opozycja sejmowa w dobie rządów Rady Nieustającej*, Łódź, 2005.
- Šapoka M. *Warfare, Loyalty, and Rebellion. The Grand Duchy of Lithuania and the Great Northern War, 1709–1717*, London, New York: Routledge, 2018.
- Šmigelskytė-Stukienė R. Eduardas Brusokas, Liudas Glemža, Robertas Jurgaitis, Valdas Rakutis, *Modernios administracijos tapsmas Lietuvoje: valstybės institucijų raida 1764–1794 metais: kolektyvinė monografija*, Vilnius, 2014.
- Šmigelskytė-Stukienė R. *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės konfederacijos susidarymas ir veikla 1792–1793 metais*, Vilnius, 2003.
- Wierzbicki L. A. *O zgodę w Rzeczypospolitej. Zjazd warszawski i sejm pacyfikacyjny 1673 roku*, Lublin, 2005.
- Zakrzewski Andrzej B. *Sejmiki Wielkiego Księstwa Litewskiego XVI–XVIII w. Ustrój i funkcjonowanie: sejmik trocki*, Warszawa, 2000.

Konsultuojančiųjų dėstytojų vardas, pavardė	Mokslo laipsnis	Svarbiausieji darbai mokslo kryptyje (šakoje) paskelbti per pastaruosius 5 metus
Robertas Jurgaitis	Dr.	Jurgaitis R. Įstatymų leidžiamoji valdžia Abiejų Tautų Respublikos 1791 m. gegužės 3 d. konstitucijoje: reformos kryptys ir ribų išgryninimas, in: <i>XVIII amžiaus studijos</i>, sudarytoja R. Šmigelskytė-Stukienė, 2023, t. 9, p. 169–189. Juozapo Albino Herbačiausko laiškas Augustinui Janulaičiui dėl 1791 m. gegužės 3 d. konstitucijos pirmojo vertimo į lietuvių kalbą / parengė R. Jurgaitis, in: <i>XVIII amžiaus studijos</i>, sudarytoja R. Šmigelskytė-Stukienė, 2023, t. 9, p. 358–362. <i>1791 m. gegužės 3 d. Abiejų Tautų Respublikos konstitucija</i>, parengė Robertas Jurgaitis ir Adam Stankevič, Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2022. Jurgaitis R. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės egzulantų integracijos problemos XVIII a.: Smolensko vaivadijos atvejis, in: <i>XVIII amžiaus studijos</i>, 2021, t. 7, p. 293–311. Jurgaitis R. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės

Mindaugas Šapoka	Dr.	egzulantų Smolensko vaivadijos seimelių vietos lokalizavimo problema 1667–1794 m., in: <i>Istorija</i>, 2019, t. 115, nr. 3, p. 28–51. Jurgaitis R. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės parlamentarizmo istorijos atspindžiai XIX a. kelionių aprašymuose in: <i>Nuo kelionių iki turizmo istorijos: mokslinių straipsnių rinkinys / sudarytojas ir mokslinis redaktorius R. Jurgaitis</i>, Vilnius: Žara, 2019, p. 87–109. <i>Парламентаризм у Вялікім Княстве Літоўскім у XVIII стагоддзі (Актуальныя праблемы історыі і культуры, вып. 2) / складальнікі: Андрэй Уладзіміравіч Мацук, Робертас Юргайціс</i>, Мінск: Беларуская навука, 2020. Šapoka M. Didysis Šiaurės karas. 1700–1721: karas, pakeitęs moderniąją Europą. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021. Šapoka M. Zjazd szlachty litewskiej w Wilnie w 1715 roku, in: <i>Zapiski historyczne</i>, t. 88, z. 1 (2023), s. 25–52. Šapoka, M. The bishops of the Diocese of Vilnius and Lithuanian domestic politics in 1709–17: attitudes, problems, and solutions, in: <i>Acta Poloniae Historica</i>, 125 (2022), s. 179–206. Šapoka, M.; Gerulaitienė V., Lietuvos Didžiojo etmono Liudviko Pociėjaus planas pašalinti iš sosto Augustą II 1714 m.: tarp tikrovės ir fikcijos, in: <i>XVIII amžiaus studijos</i>, 7 tomas (2021), p. 34–53. Šapoka M. Sejmik generalny Wielkiego Księstwa Litewskiego w Brześciu w 1710 r., in: <i>Актуальныя праблемы історыі і культуры</i> выпуск 2 (2020), с. 120–135. Šapoka M. Konfederacka komisja skarbowa Wielkiego Księstwa Litewskiego w Brześciu w 1716 roku, in: <i>Studia nad Konfederacją Tarnogrodzką i Sejmem Niemym</i>, red. T. Ciesielski, Warszawa, 2020, s. 51–65.
Patvirtinta Istorijos ir archeologijos mokslo krypties Doktorantūros komiteto posėdyje 2024 m. spalio mėn. 24 d , protokolo Nr. 15600-KT-510		
Doktorantūros komiteto pirmininkė prof. habil. dr. Tamara Bairašauskaitė		